

CAMINS DE MAR
Fotografies de les Illes Balears
a l'Arxiu Mas, 1913-1928

Dossier de premsa

Fundació "la Caixa" - Palma

Del 20 d'abril al 31 de juliol de 2005

L'Obra Social de "la Caixa" proposa a Palma un recorregut a través de 80 fotografies inèdites que reflecteixen els tresors arqueològics, naturals i arquitectònics i el folklore de les illes

Camins de mar. Fotografies de les Illes Balears a l'Arxiu Mas, 1913-1928

“Del primer viatge a Mallorca me'n quedà un enlluernament”, va escriure el poeta Josep Maria de Sagarra a les seves *Memòries*. Va fer la travessia el 1912, a bord del *Jaume I*, i es va allotjar al Gran Hotel, envoltat de pintures de Santiago Rusiñol i Joaquim Mir. Però no sols Sagarra es va sentir captivat per l'extraordinari escenari paisatgístic, patrimonial, cultural i antropològic de les Illes Balears. Miguel de Unamuno, Vicente Blasco Ibáñez, Josep Pla, Rubén Darío, Jorge Luis Borges, Robert Graves, Antoni Gaudí i Jacint Verdaguer, entre d'altres, van deixar també la seva petjada durant el primer trentenni del segle xx. Pels mateixos dies en què Sagarra visitava Mallorca, Adolf i Pelai Mas van començar a fotografiar els casals de Palma, la Seu, les oliveres mil·lenàries de Miramar, les taules i els talaiots menorquins i els pagesos de Pollença i Eivissa. Pare i fill van recórrer les Illes Balears metòdicament, retratant-ne les bel·leses naturals i arquitectòniques, els tresors arqueològics i el folklore. Amb el temps, les seves imatges van esdevenir un extraordinari testimoni gràfic d'uns indrets i unes formes de vida que el progrés ha anat esborrant. Sota el títol *Camins de mar. Fotografies de les Illes Balears a l'Arxiu Mas, 1913-1928*, el Gran Hotel aplega vuitanta fotos inèdites d'Adolf i Pelai Mas (seleccionades d'un fons impressionant de més de 350.000 documents) i cinc estereoscòpies d'Alexandre Ribera Maneja, recentment adquirides per l'Arxiu Mas. Organitzada per l'Obra Social de "la Caixa" amb la col·laboració de l'Institut Amatller d'Art Hispànic, l'exposició no sols permet capbussar-se en els ambients de les Balears d'abans. També vol cridar l'atenció sobre la importància d'institucions científiques i culturals com l'Arxiu Mas, que, des del començament del segle xx, va dur a terme una tasca de documentació sistemàtica que permet disposar de testimonis gràfics d'un gran valor per a l'estudi de la història, el paisatge i els costums.

Camins de mar. Fotografies de les Illes Balears a l'Arxiu Mas, 1913-1928, comissariada per Cristina Zelich, es podrà veure a la Fundació "la Caixa" de les Illes Balears (plaça de Weyler, 3; Palma), del 20 d'abril al 31 de juliol de 2005.

Des dels inicis, nombroses institucions públiques i societats van intuir les possibilitats extraordinàries que la fotografia oferia com a eina per reproduir la realitat. Al seu valor documental ben aviat es van afegir les millores tècniques necessàries per documentar d'una manera sistemàtica monuments, ruïnes arqueològiques i obres d'art. A Espanya, i en particular a Catalunya, diverses institucions van emprendre, al començament del segle XX, la tasca de crear fons d'imatges per documentar diferents aspectes de la realitat. En alguns casos van ser els mateixos fotògrafs, conscients de l'enorme potencial arxivístic que els oferia la seva eina de treball, i també de les possibilitats comercials, els qui van emprendre projectes molt ambiciosos de registre i catalogació. Entre aquests fotògrafs hem de situar Adolf Mas.

Adolf Mas Ginestà (Solsona, 1860 - Barcelona, 1936) va estudiar lletres i dret, i l'any 1886 es va establir com a fotògraf a Barcelona. Sabem ben poca cosa dels seus primers passos en aquesta professió, però en canvi tenim notícies de l'interès que sentia per la cultura i l'art de la seva terra. Freqüentava la tertúlia del cafè Els Quatre Gats, situat als baixos de la Casa Martí, construïda per l'arquitecte Puig i Cadafalch, que també n'era un contertulià assidu. També sabem que estava vinculat amb l'Institut d'Estudis Catalans, creat per Prat de la Riba al juny del 1907, una corporació acadèmica, científica i cultural que tenia com a objectiu la recerca en tots els aspectes de la cultura catalana. Puig i Cadafalch en va ser un dels membres fundadors, cosa que potser explica la relació d'Adolf Mas amb l'Institut. Aquesta relació és fonamental per entendre el futur projecte de creació, el 1909, de l'*Inventari Iconogràfic de Catalunya*, base de l'Arxiu Mas i que, al cap de pocs anys, s'ampliaria i passaria a convertir-se en l'*Inventario Iconográfico de España*.

Però fins i tot abans de la creació de l'*Inventari*, Adolf Mas ja participava en les excursions científiques que organitzava l'Institut i hi feia fotografies. Altres aspectes destacats de l'activitat de l'Arxiu Mas durant la primera dècada del segle XX van ser la col·laboració amb l'editorial Espasa-Calpe i la participació en l'exposició que va organitzar el comte Güell a París. Espasa-Calpe va començar a publicar el primer volum de la seva *Enciclopedia Universal Ilustrada* el 1905. L'editorial va comprar fotografies a Adolf Mas per a l'arxiu que, des del final del XIX, havia anat creant amb la finalitat de disposar d'un ampli fons d'imatges per il·lustrar el seu ambiciós projecte. El 1910, el comte Güell va organitzar una exposició al Salon des Beaux-Arts de París per donar a conèixer l'obra de Gaudí, i hi va presentar diverses fotografies de les obres de l'arquitecte fetes per Mas.

A partir de la segona dècada del segle, el treball rigorós i d'innegable qualitat de l'Arxiu Mas va assolir un ampli reconeixement en el món editorial, i també en el científic i l'acadèmic, cosa que li va permetre establir una intensa relació comercial i atendre comandes de diverses institucions internacionals, com ara la Hispanic Society of America, la Frick Art Reference Library i la Universitat de Harvard. Adolf Mas Ginestà va morir el 1936, i el seu negoci va quedar en mans del seu fill Pelai Mas i Castañeda (Barcelona, 1891-1954), que des de molt jove havia seguit la petja del seu pare com a fotògraf i col·laborava des del 1914 en l'*Inventari Iconogràfic d'Espanya*. A partir del 1920 va ser Pelai Mas qui va donar un impuls nou a l'ampliació de l'arxiu i es va dedicar a viatjar per tot Espanya, en una campanya orientada per l'hispanista Walter Cook, de l'Institute of Fine Arts de Nova York. En els seus viatges l'acompanyaven la seva esposa i el fotògraf Alejandro Antonetti.

La Guerra Civil va interrompre l'activitat normal de l'Arxiu, però, un cop acabada, Pelai Mas va continuar el negoci i, a partir del 1941, va començar a col·laborar amb l'Institut Amatller d'Art Hispànic, que s'acabava de fundar i que tenia com a primer director i cofundador Josep Gudiol, estretament relacionat amb els Mas des de feia temps. A més de les fotografies fetes pels Mas i per Alejandro Antonetti, de mica en mica es van anar afegint a l'Arxiu fons d'altres fotògrafs. Actualment, l'Arxiu Mas forma part de la denominada Fundació Institut Amatller d'Art Hispànica - Arxiu Mas, en què es conserven uns 350.000 documents gràfics des de l'any 1851 fins avui.

Les fotografies de les Illes Balears

Durant molt de temps, la riquesa patrimonial custodiada en tots aquests arxius gràfics va ser menystinguda o, més ben dit, ignorada. Malgrat els esforços d'uns quants historiadors, que al llarg de les darreres dècades han dut a terme una incansable tasca de catalogació i estudi, i a causa del nombre gairebé inabastable de documents gràfics que es conserven en els arxius de tot el país, avui dia encara es poden trobar imatges inèdites que ens permeten descobrir aspectes nous d'una mateixa realitat i gaudir de la sensibilitat de fotògrafs de vegades gairebé desconeguts.

És el cas de les belles imatges que els Mas van fer a les Illes Balears entre el 1913 i el 1928. *Camins de mar. Fotografies de les Illes Balears a l'Arxiu Mas, 1913-1928* aplega una part de les fotografies que estan dipositades a l'Institut Amatller. Fidels a la seva metodologia de treball, els Mas van fotografiar els aspectes que

documentaven millor els tresors arquitectònics i artístics, i les facetes paisatgístiques i folklòriques de les Illes. En aquesta tasca de registre, pare i fill seguien unes pautes preestablertes que s'ajustaven al sistema de catalogació que regia l'arxiu: en primer lloc, vistes generals de la capital i els seus carrers; en segon lloc, fotografies d'edificis religiosos; en tercer lloc, fotografies d'edificis civils notables, i en quart lloc, edificis particulars. A més de fotografiar la capital, es van dedicar a recórrer els pobles de la província i a documentar-ne els elements més destacats, i no tan sols els arquitectònics o artístics: també retrataven la gent del carrer i documentaven aspectes relatius a la indumentària i el folklore. Una gran part de les fotografies estan fetes en placa de vidre de 9x12 cm, tot i que en alguns casos arribaven a fer servir el format 13x18 cm.

Tenint en compte la finalitat última de les fotografies, els Mas seguien uns criteris determinats a l'hora de fotografiar l'arquitectura. Generalment no incloïen persones en les fotografies d'edificis, tant si eren religiosos com civils. Quan ho feien, les figures humanes servien únicament per donar una idea de les dimensions, com a referència d'escala. Però, contràriament al que es podria pensar, les seves fotografies no són gens monòtones ni repetitives, perquè els Mas no eren uns mers documentalistes, sinó que van demostrar una particular sensibilitat envers els temes que fotografiaven i un domini extraordinari de les possibilitats de la càmera. En les seves fotografies d'elements arquitectònics, després de fer una visió de conjunt, estudiaven amb molta cura el punt de vista i l'enquadrament per aconseguir aïllar la forma de l'edifici, donar-li autonomia i transmetre'n tota la força i monumentalitat.

***Camins de mar. Fotografies de les Illes Balears
a l'Arxiu Mas, 1913-1928***

Del 20 d'abril al 31 de juliol de 2005

Inauguració: dimarts 19 d'abril, a les 19.30 h

Fundació "la Caixa" a les Illes Balears

Plaça de Weyler, 3

07001 Palma

Horari:

De dimarts a dissabte, de 10 a 21 h

Diumenges i festius, de 10 a 14 h

Dilluns, tancat

Servei d'informació de la Fundació "la Caixa"

www.fundacion.lacaixa.es

info.fundacio@lacaixa.es

Tel.: 902 22 30 40

Entrada gratuïta

Per a més informació i material gràfic:

Inés Martínez Ribas. Departament de Premsa de la Fundació "la Caixa"

Av. Diagonal, 621, torre 2, planta 8. 08028 Barcelona

Telèfon: 93 404 60 73. Fax: 93 404 61 16 / 60 80

ines.martinez.fundacio@lacaixa.es